

Beslissen is menselijk

Complexe informatie: Interessant of iets om te vermijden?

Een ingewikkeld krantenartikel, een moeilijk boek, of een lastig te volgen brief. Mensen komen regelmatig complexe informatie tegen. Bijvoorbeeld in de media of communicatie vanuit bedrijven. Of omdat ze het zelf opzoeken in een museum of bibliotheek. Hoe reageren mensen op complexe informatie? Vinden ze het interessant en willen ze er meer van weten? Of is het verwarrend en iets dat mensen liever uit de weg gaan? Dit artikel geeft antwoord op deze vragen met een korte samenvatting van recente wetenschappelijke literatuur over interesse en verwarring.

Is het complex en kan ik ermee omgaan?

Of mensen interesse of verwarring ervaren is afhankelijk van de evaluatie van de informatie. Deze evaluaties worden in de literatuur ook wel “appraisals” genoemd (bv. Scherer, 2001). Afhankelijk van deze evaluaties ervaren mensen verschillende emoties. Voor interesse en verwarring zijn twee evaluaties van belang. Als eerste: is de informatie nieuw of complex? En als tweede: is het mogelijk om met de informatie om te gaan? Interesse en verwarring beginnen allebei bij de evaluatie (1) dat iets nieuw of complex is. Het verschil ontstaat bij de evaluatie (2) of iemand ermee kan omgaan (Silvia, 2010).

Evaluatie 1: Is het complex? Informatie is complex als het wordt beoordeeld als ingewikkeld, lastig te verwerken, vreemd, tegenstrijdig, of op een andere manier nog niet helemaal te begrijpen is (Silvia, 2005). Mensen willen informatie graag begrijpen, omdat dit de wereld controleerbaar en voorspelbaar maakt. Begrip kan vrij snel gaan als de informatie goed past bij wat mensen al weten. Als iemand bijvoorbeeld voor het eerst een gele courgette ziet volgt vaak snel de realisatie dat courgettes blijkbaar niet alleen maar groen zijn (zie ook Zwaan, 2021). Complexe informatie begrijpen kost meer tijd en energie; het duurt even voor de informatie gekoppeld is aan wat iemand al weet. Of dit proces als interessant of verwarrend wordt ervaren hangt af van de tweede evaluatie: is het mogelijk om met de informatie om te gaan?

Evaluatie 2: Kan ik ermee omgaan? Bij het verwerken van informatie evalueren mensen of ze voldoende kennis, vaardigheden of mentale ruimte hebben om informatie te begrijpen (Silvia, 2005). Aan de ene kant gaat het dus om wat mensen denken te weten of kunnen. Zo lijkt een artikel over deeltjesfysica beter te doen voor iemand met enige kennis van natuurkunde en de belastingaangifte lijkt eenvoudiger als iemand het eerder heeft gedaan. Aan de andere kant gaat het om de omstandigheden waarin iemand zit. Zo zal iemand meer ruimte ervaren voor een ingewikkeld krantenartikel tijdens een ontspannen zondagochtend dan tijdens een moment van stress. Het is deze inschatting van de eigen kennis, vaardigheden en mentale ruimte die bepaalt of mensen interesse of verwarring ervaren. Dus, interesse volgt op het idee om te kunnen gaan met complexe informatie. En verwarring volgt op het idee dat dit niet zo goed gaat lukken.

Interesse

Interesse ontstaat als mensen denken dat ze complexe informatie wel (gaan) begrijpen. Het is daarmee een positief gevoel dat er iets te ontdekken is (Pekrun, 2019). Onderzoek laat bijvoorbeeld zien dat schilderijen interessanter zijn als mensen veel (vs. weinig) kennis hebben van kunst, en een abstract gedicht interessanter als er achtergrondinformatie wordt gegeven (Silvia, 2010). Ook zijn complexe innovaties interessanter als wordt verteld hoe het lijkt op iets bekends (bv. dat een droogijs-wasmachine werkt zoals een gewone wasmachine, maar dan zonder water en zeep; Noordewier & Van Dijk, 2016).

En de omstandigheden doen er ook toe: mensen hebben minder interesse in complexe innovaties als ze terugdenken aan momenten dat ze niet zo goed konden omgaan met situaties, zoals een verhuizing, financiën, of ziekte (Noordewier & Van Dijk, 2016). Dit is goed voor te stellen; als je veel lastige zaken aan je hoofd hebt dan heb je minder zin om je te verdiepen in complexe nieuwe dingen dan wanneer je denkt dat je alles wel onder controle hebt.

Er is dus meer interesse in complexe informatie als mensen denken met deze informatie om te kunnen gaan. Interesse kan worden verhoogd door complexe informatie begrijpelijker te maken en mensen ruimte te geven om de informatie te verwerken. Maar het is niet altijd mogelijk om complexe informatie te versimpelen; soms zijn dingen nu eenmaal ingewikkeld waardoor verwarring kan optreden.

Verwarring

Verwarring ontstaat als mensen denken dat complexe informatie niet te begrijpen is. Het is daarmee een negatief gevoel dat je vastzit (Silvia, 2010). Omdat mensen verwarring graag willen oplossen kan dit heel motiverend zijn. Mensen doen dan extra moeite om de informatie alsnog te begrijpen. Kortdurende verwarring is daardoor meestal geen probleem. Het voelt misschien niet prettig, maar het is vaak een onderdeel van het proces van begrijpen. Het lijkt zelfs zo te zijn dat verwarring kan bijdragen aan leren (D'Mello et al., 2014). Doordat mensen bijvoorbeeld extra aandacht besteden aan een complexe puzzel of leeropdracht kunnen ze het daarna ook beter onthouden. Een voorwaarde is wel dat de verwarring niet te sterk is (want dan blijft er maar weinig mentale ruimte over) en dat de verwarring wordt opgelost (dus dat mensen uiteindelijk toch de informatie begrijpen).

Als het niet lukt om de verwarring op te lossen dan gaat verwarring mogelijk over in frustratie. Deze frustratie komt doordat zelfs met extra aandacht of een nieuwe aanpak het niet lukt om de informatie te begrijpen. Dat voelt heel vervelend en als dit te lang duurt gaan mensen de complexe informatie liever uit de weg (D'Mello & Graesser, 2012).

Verwarring en interesse tegelijk

Interesse en verwarring lijken dus vaak elkaars tegenpolen: sterkere verwarring betekent minder interesse, en andersom. Maar dit is niet het hele verhaal. Recent onderzoek laat namelijk zien dat

verwarring en interesse soms ook *tegelijk* kunnen worden ervaren (Fayn et al., 2019). Het maakt hierbij uit in hoeverre mensen openstaan voor het niet helemaal begrijpen van informatie.

Mensen verschillen in de mate waarin ze openstaan voor nieuwe, vreemde, en onbekende informatie (DeYoung, 2015). Sommige mensen gaan hier actief naar op zoek; ze gaan naar onbekende bestemmingen, bezoeken de nieuwste restaurants, en kunnen genieten van aparte foto's of kunst. Andere mensen gaan onbekende ervaringen liever uit de weg en voelen zich beter in een bekende en vertrouwde omgeving (Gołowska et al., 2017).

Mensen die meer openstaan voor nieuwe ervaringen lijken ook meer open te staan voor complexe informatie. Zo ervaren ze verwarring en interesse vaker tegelijk bij het zien van schilderijen, filosofische quotes, complexe puzzels, of wetenschappelijke bevindingen (Fayn et al., 2019). Het lijkt er dus op dat het interessant kan zijn om iets niet direct helemaal te begrijpen, als je hiervoor openstaat. Dit onderzoek richtte zich op verschillen tussen mensen (persoonlijkheid), maar het lijkt logisch dat dit ook op gaat voor verschillende omstandigheden. Die complexe puzzel is dus waarschijnlijk interessanter als mensen proberen te accepteren dat verwarring onderdeel kan zijn van het ontdekken van iets nieuws.

Complexe informatie: Interessant of iets om te vermijden?

Complexe informatie kan dus zowel interessant als verwarrend zijn, afhankelijk van de evaluatie of je ermee om kunt gaan. Dit kan verschillen tussen mensen (sommige mensen hebben meer kennis en vaardigheden dan anderen) en tussen omstandigheden (het ene moment heb je meer mentale ruimte voor iets ingewikkelds dan het andere moment). Openheid voor nieuwe ervaringen lijkt ook van belang. Als mensen openstaan voor complexiteit en het (tijdelijke) gevoel iets niet te begrijpen dan is de complexe informatie voor hen interessanter.

Referenties

- D’Mello, S., & Graesser, A. (2012). Dynamics of affective states during complex learning. *Learning and Instruction, 22*, 145–157. <http://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2011.10.001>
- D’Mello, S., Lehman, B., Pekrun, R., & Graesser, A. (2014). Confusion can be beneficial for learning. *Learning and Instruction, 29*, 153–170. <http://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2012.05.003>
- DeYoung, C. G. (2015). Openness/intellect: A dimension of personality reflecting cognitive exploration. In M. Mikulincer, P. R. Shaver, M. L. Cooper, & R. J. Larsen (Eds.), *APA handbook of personality and social psychology: Personality processes and individual differences* (Vol. 4, pp. 369–399). Washington, DC: American Psychological Association. <http://dx.doi.org/10.1037/14343-017>
- Fayn, K., Silvia, P. J., Dejonckheere, E., Verdonck, S., & Kuppens, P. (2019). Confused or curious? Openness/intellect predicts more positive interest-confusion relations. *Journal of Personality and Social Psychology, 117*, 1016–1080. <http://doi.org/10.1037/pspp0000257>
- Gocłowska, M. A., Baas, M., Elliot, A. J., & De Dreu, C. K. (2017). Why schema-violations are sometimes preferable to schema-consistencies: The role of interest and openness to experience. *Journal of Research in Personality, 66*, 54–69. <http://doi.org/10.1016/j.jrp.2016.12.005>
- Noordewier, M. K., & van Dijk, E. (2016). Interest in complex novelty. *Basic and Applied Social Psychology, 38*(2), 98–110. <http://doi.org/10.1080/01973533.2016.1153474>
<http://doi.org/10.1016/j.cobeha.2020.07.017>
- Pekrun, R. (2019). The murky distinction between curiosity and interest: State of the art and future prospects. *Educational Psychology Review, 31*, 905–914. <http://doi.org/10.1007/s10648-019-09512-1>
- Scherer, K. R. (2001). Appraisal considered as a process of multi-level sequential checking. In K. R. Scherer, A. Schorr, & T. Johnstone (Eds.), *Appraisal processes in emotion: Theory, methods, research* (pp. 92–120). New York: Oxford University Press.
- Silvia, P. J. (2005). What is interesting? Exploring the appraisal structure of interest. *Emotion, 5*, 89–102. <http://dx.doi.org/10.1037/1528-3542.5.1.89>
- Silvia, P. J. (2010). Confusion and interest: The role of knowledge emotions in aesthetic experience. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts, 4*, 75–80. <http://dx.doi.org/10.1037/a0017081>
- Zwaan, R. (2021). *De drang naar samenhang: De psychologie van het begrijpen*. Boom uitgevers, Amsterdam.